

DERVIŠ-DEDO GAZIĆ

SASTANAK SA JEDNIM PARTIJSKIM FUNKCIONEROM 1938.GODINE

L e g e n d a :

- pet stranica utoriziranih sjećanja Dede Gazića notiranih u Arhivu 23.januara 1978.godine;
 - sačinjeno šest primjeraka: po dva kod autora i u Arhivu, a po jedan u Muzeju Bos.krajine i Odboru edicije "Banja Luka u novijoj istoriji";
 - SADRŽAJ SJEĆANJA : Aktivnost radničkog pokreta u Banjoj Luci; frakcionaštvo Asima Alihodžića i grupe oko njega; razgovori sa partijskim funkcionerom i banjalučkim komunistima; sektašenje u prijemu novih članova KPJ.
-

**Memoarska gradja o radničkom
pokretu u Banjoj Luci.-**

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK. 209-008-072

GAZIĆ DERVIŠ-DEDO

SASTANAK SA JEDNIM PARTIJSKIM FUNKCIONEROM 1938.GODINE

Podružnice URSS-a i Medjustrukovni odbor URSS-a u Banjoj Luci bili su u rukama politički naprednih snaga jer su u podružnicama i MMO URSS-a bili članovi KPJ i SKOJ-a sa brojnim simpatizerima. Pokušaj Radničke komore i pokrajinskog odbora URSS-a u Sarajevu, koji su se nalazili u rukama reformista u radničkom pokretu, da rasformiraju Mjesni medjustrukovni odbor URSS-a u Banjoj Luci i zabrane korišćenje Radničkog doma u Banjoj Luci za rad sindikalnih podružnica i banjalučkih radničkih organizacija nije urodio plodom. Banjalučki povjerenik Radničke komore Dušan Balaban bio je potpuno demaskiran, a i suženo njegovo djelovanje samo u okvire Jugorasa, Mađa je imao podršku režima, ni on više nije bio onako griat kao nekad, a izgubio je i samopouzdanje koje je nekad imao jer je na svim sektorima jednovremeno bio poražen. Demaskirao se i u očima šire javnosti jer se svojevremeno izjasnio protiv akcije za pomaganje nezaposlenim radnicima.

Naša sindikalna podružnica obućarsko kožarskih radnika bila je veoma aktivna, a u radu su se isticali Muhamed Kazaz, Abduselam Blekić, Ethem-Leda Karabegović i mnogi drugi. Sastanci su redovno održavani u Radničkom domu i nije bilo pitanja o ekonomskom ili socijalnom položaju kožarskih radnika koje nije razmatrano u smislu dogovaranja da se određeni problemi konkretno rješavaju. Radilo se veoma aktivno i u radničkim društvima, naročito u RKUD "Pelagić" s kojim je naše društvo "Bućućnost" u Gornjem Šeheru veoma usko saradjivalo. U gradu je "Pelagić" masovno okupljao rad-

nike i radničku omladinu, kao što smo i mi radili na masovnom okupljanju oko "Budućnosti" u Gornjem Šeheru. Rad u ovim društvima nije bio samo prosvjetno-kulturnog, već i političkog karaktera. Uspjevali smo, naprimjer, da veliki broj žena i djevojaka u Gornjem Šeheru izvučemo iz anonimnosti i da ih uključimo u rad pojedinih sekcija. Ženski pokret usko je s nama saradjivao i zajednički smo otvorili školu-kurs ručnog rada. Mnoge akcije Ženskog pokreta u Gornjem Šeheru išle su u organizaciji KPD "Budućnost".

Rad je bio sve masovniji i efikasniji. Međutim, jedna grupa drugova oko Asima Alihodžića nipodaštavala je ovaj i ovakav masovan rad nazivajući ga "tamburaškim socijalizmom". On nije vidio ili nije htio da vidi političku snagu u masovnom radu i ulogu ovakvih oblika organizovanja. Asim Alihodžić je inače bio odvojen od konkretnih oblika sindikalnog rada, mada je o sindikalnom radu često govorio, mada na apstraktan način. Pod uticaj Asima Alihodžića pao je i Miloš Popović. Miloš je bio veoma dobar govornik, izuzetno ubjedljiv u izlaganjima, argumentaciji. Bio sam prisutan na jednom skupu u "Palasu" kada je održao veoma revolucionarni govor u kome je oštrim riječima napao i vladu i politički režim. Stekao sam utisak da je neustrašiv jer se nije dvoumio da kaže i ono zbog čega se tada išlo u zatvor.

Moj zadnji susret sa Asimom Alihodžićem bio je u oktobru 1941. godine u ćeliji zatvora Ustaške nadzorne službe u Gruberovića kući, na mjestu gdje je danas Privredna banka. Dovedi su ga u našu ćeliju i sutra dan odmah izveli. Nije mi poznato gdje je tada odveden jer poslije mog izlaska iz zatvora Asima više nije bilo u Banjoj Luci.

Zamjeranja Asima Alihodžića i manje grupe onih koji su mu davali podršku za oblike masovnog rada u radničkim društvima 1938. godine nisu uticala na intenzitet aktivnosti.

Negdje u prvoj polovini 1938. godine, u vrijeme dok još nisam bio primljen za člana KPJ, pozvao me je Muhamed Kazaz i rekao da će u Banju Luku doći jedan veoma važan drug i da s njim treba da razgovaram. Prijedlog da baš ja idem na ovakav sastanak i razgovor veoma me je iznenadio. Kako sam shvatio Kazaza, trebalo je da tom rukovodećem drugu dam oba-

vještenja o sindikalnom radu i oblicima društvenog rada u "Budućnosti". Poslije obavljenog razgovora sa tim nepoznatim drugom trebalo je da informišem Kazaza.

Tog ili narednog dana otišao sam na ovaj razgovor. Trebalo je da se nadjemo na šetalištu kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u današnjoj Aleji JNA. Kazaz mi je opisao čovjeka i dao znake raspoznavanja. Bila je i neka lozinka, ali je se sada ne sjećam. Sjećajući se tog vremena, čini mi se da je to bio Uglješa Danilović, ali nisam sasvim siguran.

U naznačeno vrijeme otišao sam u aleju. Po opisu i znacima raspoznavanja prepoznao sam čovjeka s kojim treba da se susretnem. Izmjenili smo lozinke i u šetnji započeli razgovor. Po pitanjima koje mi je postavljao stekao sam utisak da je s jednim ili više ljudi u Banjoj Luci već razgovarao i da su mu okvirno poznate prilike iz rada sindikata i organizacija u gradu. Započeo je razgovor pitanjem šta ja mislim o radu pojedinih drugova. Tražio je od mene konkretan odgovor u smislu nabrojavanja drugova koji su aktivni u političkom radu strukovnih podružnica sindikata, a koji takvom radu prave bilo kakve smetnje. Pitanje me nije iznenadilo jer su svima koji su angažovano radili bile poznate izvjesne konfrontacije sa grupom oko Asima Alihodžića. Nisam bio iznenađen jer je razgovor o ocjenama rada počeo teći od početka našeg susreta, mada sam prije dolaska mislio da nepoznati drug želi nešto da čuje o radu u radničkim društvima i radu naše podružnice kožarsko-obučarskih radnika. Kao član odbora podružnice kožarsko-obučarskih radnika bio sam često u Radničkom domu i mnoga pitanja sindikalnog rada bila su mi poznata. Nabrojao sam mu mnogo radnika koji su se po mom mišljenju isticali u sindikalnom radu i u raznim oblicima društvenih aktivnosti. Pažljivo me je slušao i tu i tamo postavljao po neko potpitanje. Govorili smo samo o sindikalnoj aktivnosti, a ne o partijskom radu. Riječ Partija nije se uopšte spominjala, već samo društveni sindikalni rad, odnosno obim aktivnosti pojedinaca, prema ocjeni koju ja treba nepristrasno da iznesem. Dao sam ocjene za onaj rad koji sam vidio i znao, ali i s napomenom da sve konkretne oblike aktivnosti pojedinaca ne mogu znati jer su uključeni i u rad sindikata, i u rad rad-

ničkih i drugih društava i udruženja, a i u rad u sredinama gdje stanuju.

Cijeli razgovor trajao je oko pola sata, mislim ne duže. Aleja nije bila prometna te smo mogli slobodno razgovarati kao dva poznanika u šetnji. Razgovor sa nepoznatim drugom prenio sam Muhamedu Kazazu objasnivši mu kako sam odgovorio na postavljena pitanja. Tu je bio i Osman Karabegović, ali nisam potpuno siguran. Znam pouzdano da sam toga dana ili dan kasnije o razgovoru informisao i Osmana. Za razliku od Kazaza, koji nije davao ocjene mog razgovora, Osman je rekao da sam dao dobra objašnjenja.

Razgovor sa nepoznatim drugom više uopšte nije spominjan u mom prisustvu. Bila je to samo jedna epizoda o kojoj nisam više razmišljao.

Godina 1938. bila je u znaku velikog zamaha u razvoju banjalučkog radničkog pokreta. Organizovane su brojne tarifikne akcije i nekoliko štrajkova (štrajkovi građevinskih radnika i brijačko-frizerskih radnika), formiranje Inicijativnog odbora Stranke radnog naroda, razbijanje političkog zbora Hođžere na Govedarnici, gostovanja "Pelagića", pripreme za decembarske izbore itd. Na kandidatskoj listi udružene opozicije bio je i komunista Muhamed Kazaz, što je veoma značajan dio političkog rada komunista u Banjoj Luci. S obzirom na intenzitet rada i veliki broj aktivista u radničkom pokretu, u Banjoj Luci se prilično sektašilo u pogledu prijema u članstvo KPJ. Sjedom se da smo u mojoj ćeliji, nakon mog prijema u članstvo Partije oktobra 1938. godine, u analizama političkog angažovanja i postignutih rezultata u radu sa omladinom, među ženama, u radničkim društvima itd. konstatovali efikasnost političkog angažovanja komunista i simpatizera, ali se to manje odrazilo na prijem novih članova. Naročito među radnicima bilo je mnogo onih koji su bili vjerni Partiji, smatrali se komunistima, radili u istom obimu kao i članovi Partije, izvršavali povjerljive zadatke itd., a nisu bili primljeni sve do 1940. ili 1941. godine. U odnosu na obim političkog rada i provjerenost aktivista u radničkom pokretu trebalo je da banjalučka organizacija bude brojnija. Bilo je mnogo onih koji su isto tako kao i ja bili odani Partiji i isto tako bili aktivni, a nisu bili prim-

ljeni u članstvo, mada su imali i primjerne moralne kvalitete kao ljudi. Ne bih želio da spominjem imena, ali ako razmotrimo brojne primjere svih onih koji su u članstvo primljeni 1940-1941. godine, moram konstatovati ^{da su bili} jednako aktivni i godinu dvije prije toga, a nisu primljeni u članstvo KPJ. Ovo je pitanje takve da zahtijeva posebne osvjetljavanje i političku ocjenu, razumije se gledano kroz prizmu onih događaja kakvi su bili nekih godina prije izbijanja rata.

Na izvjestan politički odnos u pogledu prijema u članstvo, gledajući u vremenskoj distanciji, čini mi se da je dobar dijelom uticao gubljenje političke energije u obračunu sa frakcijsaštvom Asima Alihodžića.

23. januar 1978. godine

Derviš
(Derviš Ganić)

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 208-008-072